

Domino-effecten bij genusverlies

Freek Van de Velde

KU Leuven

Overzicht

- Moroccorp
- Genusproblemen
- Domino-effecten

Moroccorp

- 10.000.000 tokens Marokkaans-Nederlands chatmateriaal
- Uitbreiding op chat-gedeelte van het Condiv (Grondelaers et al. 2000)
- Beschrijving:
 - Ruetten, Tom & Freek Van de Velde. 2013. 'Moroccorp: tien miljoen woorden uit twee Marokkaans-Nederlandse chatkanalen'. *Lexikos* 23: 456-475. (<http://lexikos.journals.ac.za/pub/article/view/1225>)
- Voordelen:
 - leunt dicht aan bij spreektaal
 - aanzienlijk groter dan eerdere corpora met vergelijkbaar materiaal
 - vrij beschikbaar

Serieuze	<i>ben je echt badmeester>?</i>
bellamafia	<i>actie reactie badmester</i>
badmeester	<i>nee eigenlijk ben ik straaljagerpilot</i>
Serieuze	<i>huh?</i>
bellamafia	<i>hahah</i>
Serieuze	<i>jij bent verot gekk</i>
Zizou-Kraskop-Hashgezicht	<i>bellamafia wat moet mijn moeder bij jou komen doen dan???</i>
badmeester	<i>haha</i>
bellamafia	<i>ewa laat heer komen</i>
bellamafia	<i>dat zie ze wel</i>
lieveRiffa	<i>salaam alikoem iedereen</i>
Anouar22	<i>salaam alakaum</i>
	<i>bellamafia ben je nog steeds boos over de laatste keer toen ik je moeders</i>
Zizou-Kraskop-Hashgezicht	<i>kut als deurmat ging gebruiken???</i>
abdeo	<i>ben ik weer</i>
Chickaaa	<i>wa3laikoum salaam</i>
abdeo	<i>salaam</i>
bellamafia	<i>nee ondertuse is mijn vader al geweest bij je moeder</i>
Zizou-Kraskop-Hashgezicht	<i>zit er niet zo mee joh ik heb r 5 euro betaald voor uurtjes</i>
bellamafia	<i>en daarne naar je zus</i>
bellamafia	<i>dus 2 in een klap</i>
bellamafia	<i>was genoeg</i>
Chickaaa	<i>bella, doe normaal</i>
Zizou-Kraskop-Hashgezicht	<i>zo heb je eindelijk broodje kunnen smeren</i>
Chickaaa	<i>haal geen familie erbij</i>
badmeester	<i>wasalaam</i>
lieveRiffa	<i>so so mense zijn weer boos mensen het is vrijdag</i>

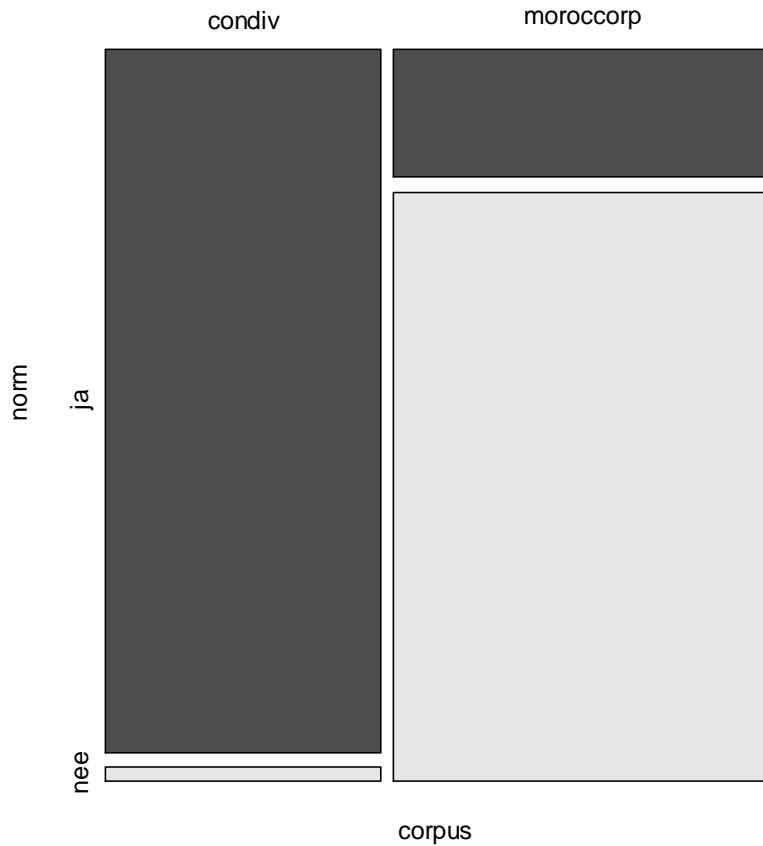
Genusproblemen

1. Verlies van het onderscheid masc./fem.
2. Terreinwinst voor het zijdige geslacht (Orgassa & Weerman 2008, Blom et al. 2006, 2008, Cornips & Hulk 2008, Ziemann et al. 2011)
 - Onzijdige woorden zijn in de minderheid (25/75)
 - Kinderen overgeneraliseren *de*
 - Vroege-L2-leerders overgeneraliseren *de*
 - Late-L2-leerders overgeneraliseren *de*
 - L1-leerders kunnen ook *de* generaliseren (voorzichtige aanzetten)

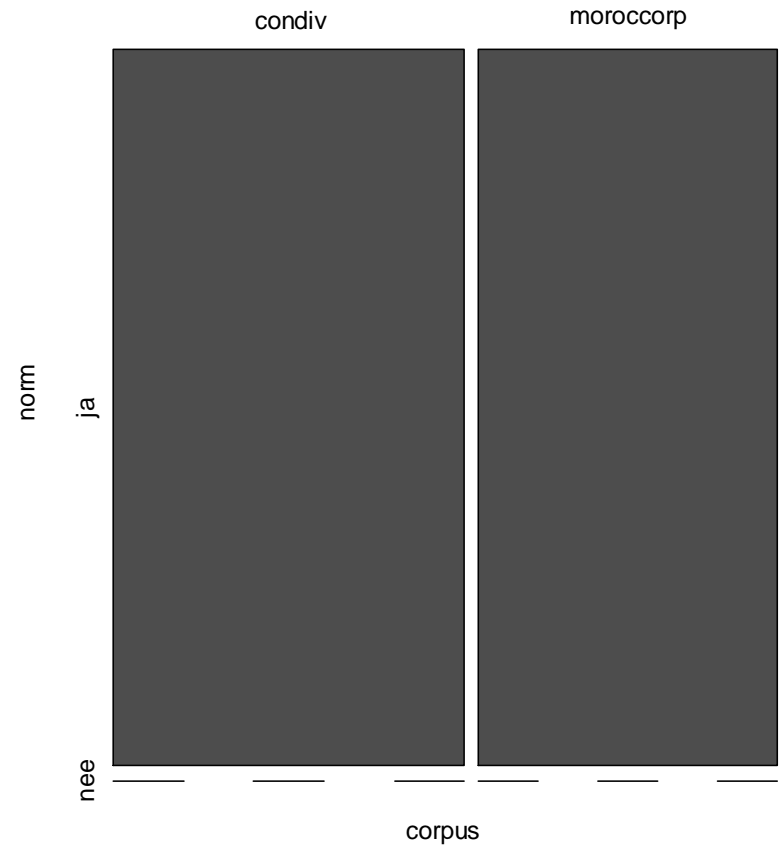
Genusproblemen

'Hogere' dieren: *hond, koe, schaap, paard, varken, konijn* (n = 426, 126 onzijdig + 300 zijdig)

Lidwoordgebruik bij onzijdige dieren

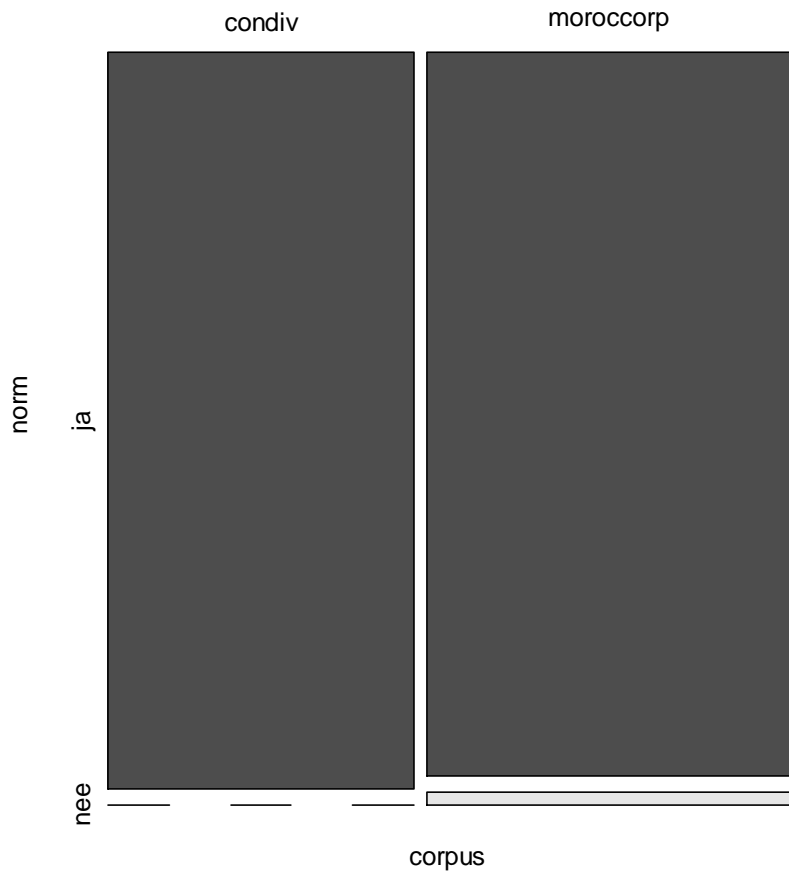
Lidwoordgebruik bij zijdige dieren

Pearson's Chi-squared test with Yates' continuity correction
X-squared = 76.1058, df = 1, p-value < 2.2e-16
Cramér's V: 0.793

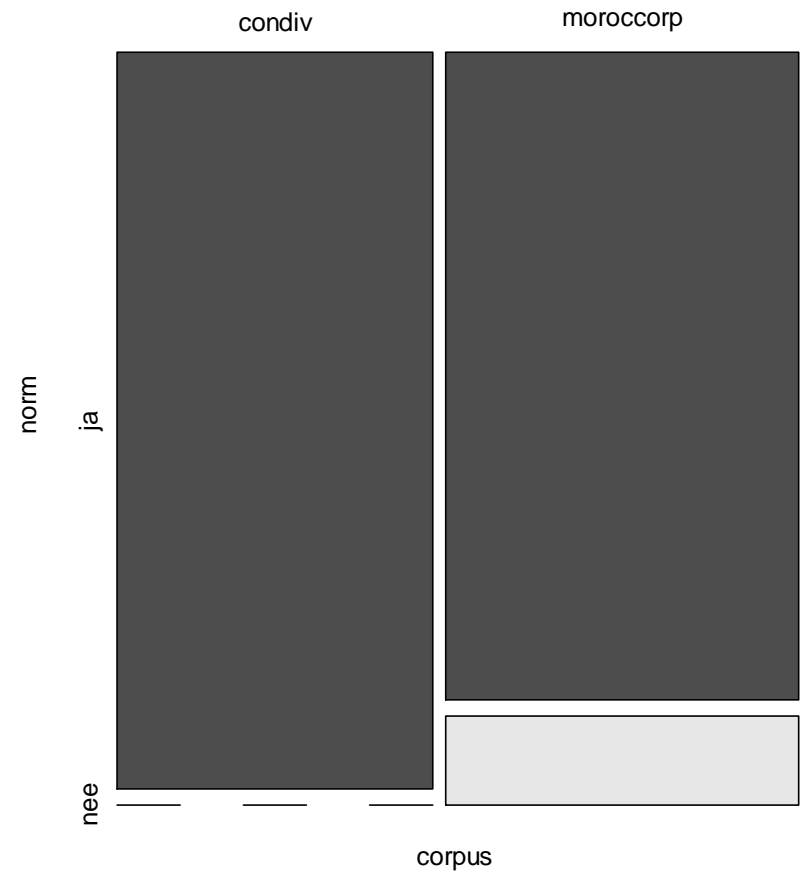
Zijdige massa-nomina: *soep, melk, kaas* (n = 213), onzijdige massa-nomina: *zand, water* (n = 424)
 +Mockro *vooral de nederlanders gaan nu kapot, **het** kaas in hun kop begint te smelten want hun varkenshoofd kookt*
 +Abdurrahmaan321 *haha moet soms lachen wat die mannen roepen als ze in **die** zand zitten,*

Determinatoren bij zijdige massa-nomina (kaas, melk, soep)

Fisher's Exact Test for Count Data
 p-value = 0.5016

Determinatoren bij onzijdige massa-nomina (zand, water)

Pearson's Chi-squared test with Yates' continuity correction
 X-squared = 23.7648, df = 1, p-value = 1.089e-06
 Cramér's V: 0.246

DOMINO-EFFECTEN

Adjectiefinflectie

- Adjectiefinflectie. Het systeem, in zijn meest eenvoudige vorm: (ja, er zijn uitzonderingen, zie Haeseryn et al. 1997:400-413)

i.	predicatief:	∅	<i>de</i>	<i>olifant</i>	<i>is</i>	<i>groot-∅</i>
ii.	attributief :	<i>-e</i> (sjwa)	<i>de</i>	<i>grot-e</i>	<i>olifant</i>	
iii.	behalve: [+sg –def +neutr]:	∅	<i>een</i>	<i>groot-∅</i>	<i>paard</i>	N-Ndl
iv.	behalve: [+sg +neutr:]:	∅	<i>het</i>	<i>groot-∅</i>	<i>paard</i>	Z-Ndl
v.	Geen behalve-clausule:	∅	<i>een</i>	<i>grot-e</i>	<i>paard</i>	Etn.-Ndl

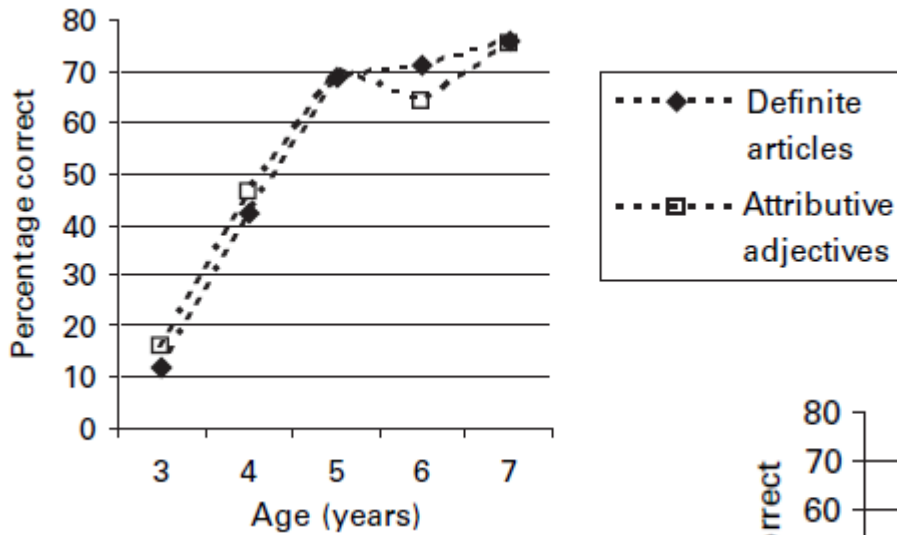
Adjectiefinflectie

- Adjectiefinflectie. Het systeem, in zijn meest eenvoudige vorm: (ja, er zijn uitzonderingen, zie Haeseryn et al. 1997:400-413)

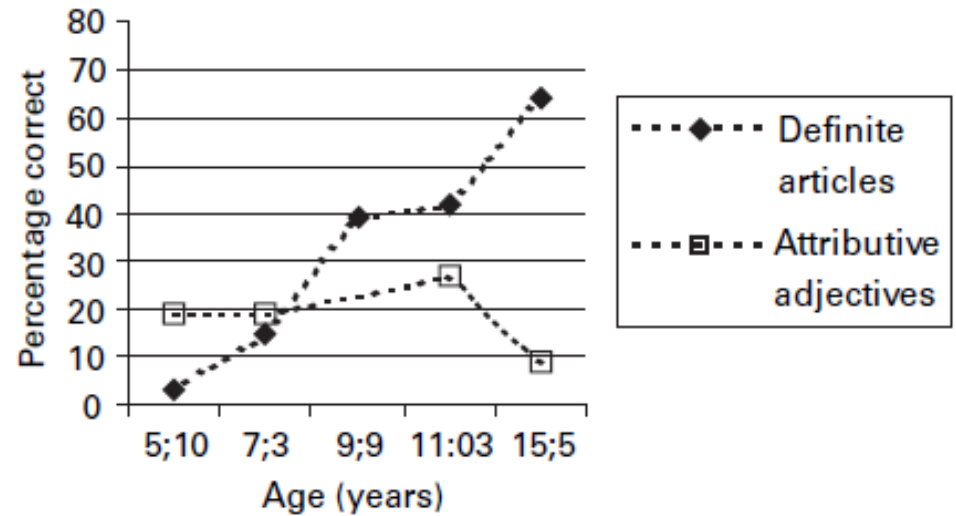
i. predicatief:	∅	<i>de</i>	<i>olifant</i>	<i>is</i>	<i>groot-∅</i>
ii. attributief :	<i>-e</i> (sjwa)	<i>de</i>	<i>grot-e</i>	<i>olifant</i>	
iii. behalve: [+sg –def +neutr]:	∅	<i>een</i>	<i>groot-∅</i>	<i>paard</i>	N-Ndl
iv. behalve: [+sg +neutr:]:	∅	<i>het</i>	<i>groot-∅</i>	<i>paard</i>	Z-Ndl
v. Geen behalve-clausule:	∅	<i>een</i>	<i>grot-e</i>	<i>paard</i>	Etn.-Ndl

- Is een apart probleem
- Maar het heeft toch ook te maken met genus: iii-iv steunt op genus-info
- Rol van genus in het bepalen van de flectie: Z-Ndl. > N-Ndl. > Etn.-Ndl

Blom et al. (2008)

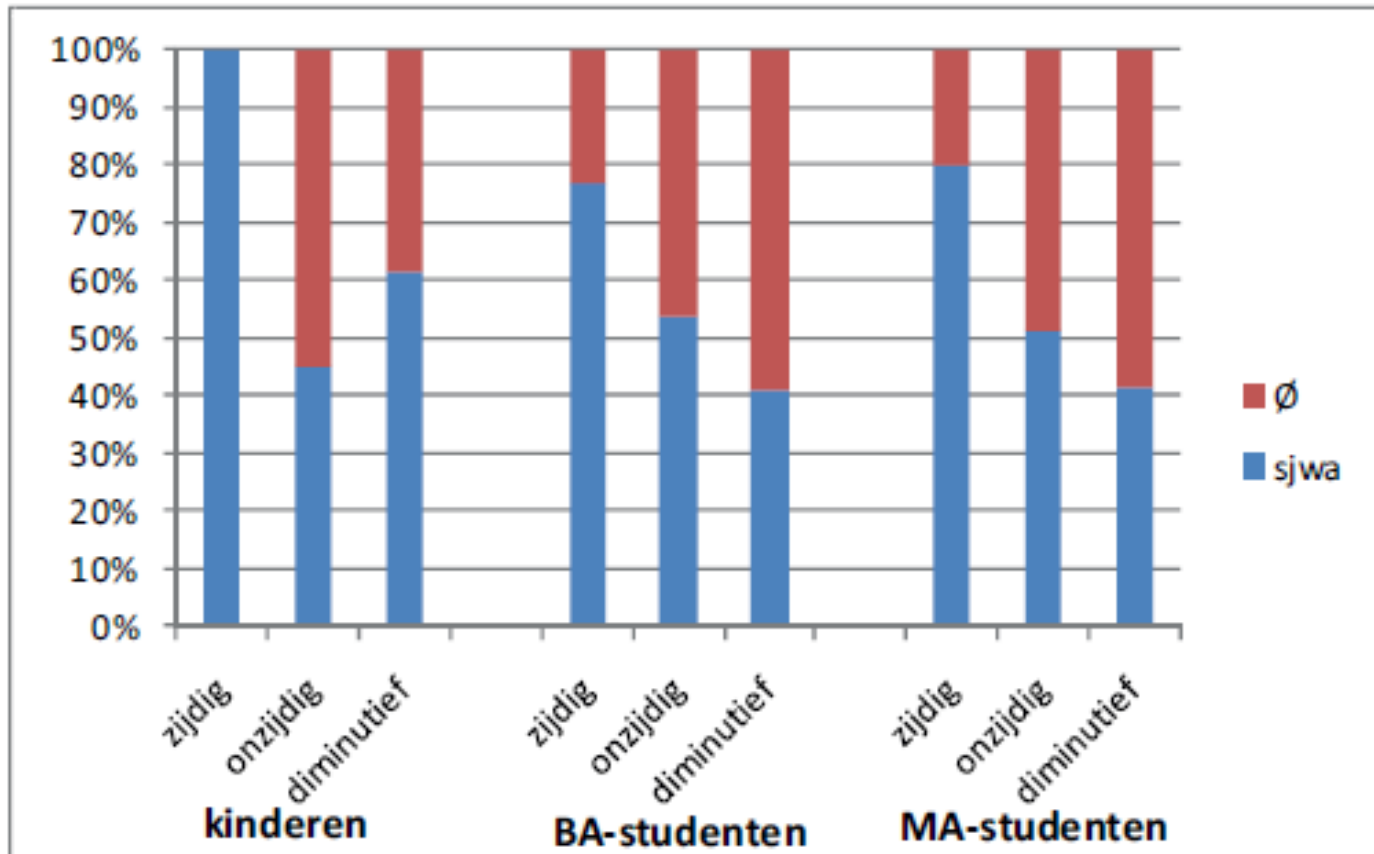

L1 children

L2 children

Ziemann et al. (2011): Duitstaligen

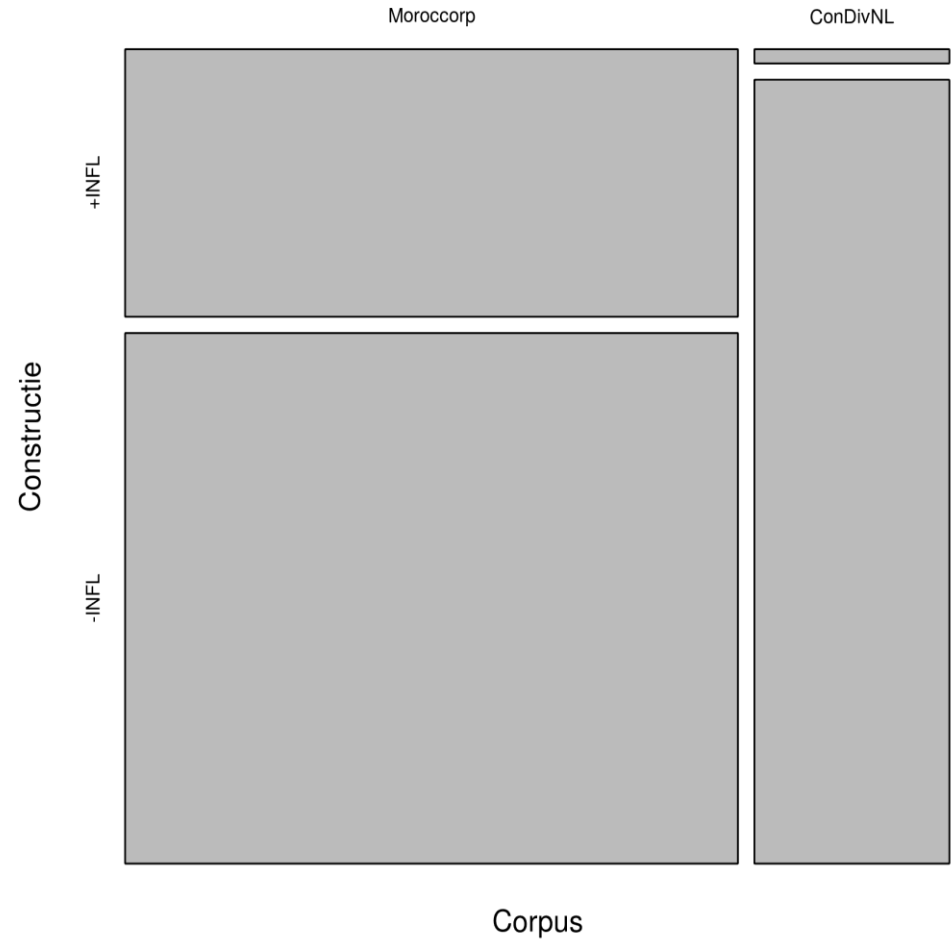

Grafiek 2. Percentage correct voor adjectivale flexie in de onbepaalde conditie bij zijdige, onzijdige woorden en diminutieven door Duitse kinderen, BA-studenten en MA-studenten.

Tabel 5: Verdeling van geflecteerde en ongeflecteerde adjectieven bij onzijdige nomina na een onbepaald lidwoord. (Chi-kwadraat = 20.6927, $vg = 1$, p-waarde < 0.001)

	+INFL <i>(een mooie verhaal)</i>	-INFL <i>(een mooi verhaal)</i>
bron:moroccorp	59	117
bron:condivnl	1	55

Moroccorp

Adjectiefinflectie

- Adjectiefinflectie. Het systeem, in zijn meest eenvoudige vorm: (ja, er zijn uitzonderingen, zie Haeseryn et al. 1997:400-413)
 - i. predicatief gebruik: \emptyset *de* *olifant* *is* *groot- \emptyset*
 - ii. attributief gebruik: -e (sjwa) *de* *grot-e* *olifant*
 - iii. behalve: [+sg –def +neutr]: \emptyset *een* *groot- \emptyset* *paard*
- Als we af zouden kunnen raken van de 'behalve'-regel (iii), dan zouden we een meer transparant systeem hebben, waarin de sjwa [+attributief] markeert (zie ook Weerman 2003, Van de Velde & Weerman 2014)
- Dat is ook wat L2-sprekers doen.
- En ook L1-sprekers staan onder druk (Weerman 2003)

Determinator-inflectie

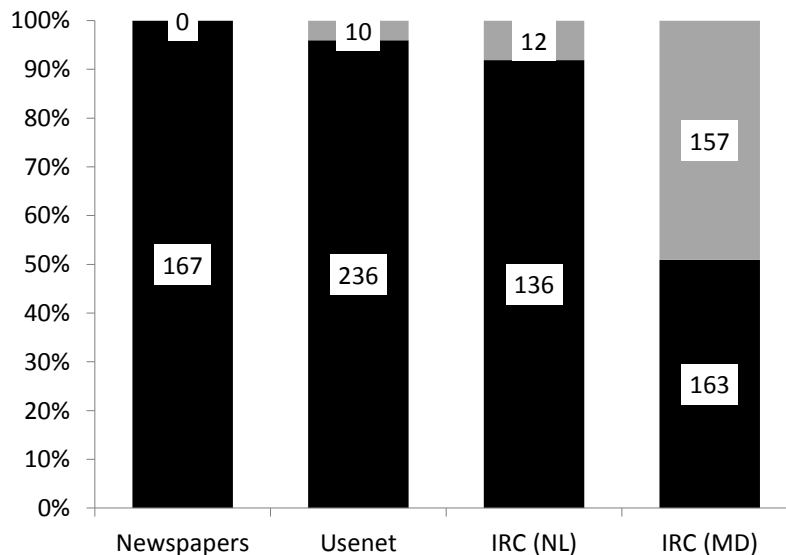
- Determinator inflectie
 - Het onbepaald lidwoord *een* en het possessiefpronomen inflecteren niet (behalve: *ons*): *mijn, jouw, uw, zijn, haar, jullie, hun* en *elkaars*, onbepaald lidwoord *een* (schijnbare uitzondering: *ene*).
 - Sommige determinatoren hebben een variabele vorm, en reageren op dezelfde features als adjectiefinflectie, maar de formele realisering is verschillend: *de/het, die/dat, deze/dit*. (Dit is een andere 'constructie' in de betekenis van CxG / CM (Booij 2010)).
 - Als we de kwantoren (*veel, elk, sommige ...*) voorlopig even buiten beschouwing laten (ik kom daar straks op terug), dan zien we dat determinatoren niet deelnemen aan de sjwa/∅-constructie.
 - Dit betekent dat de sjwa/∅-constructie aangewend kan worden door taalgebruikers om A te discrimineren van D in de NP: adjectieven krijgen een inflectionele sjwa bij attributief gebruik, determinatoren niet.

Herfunctionalisering van de adjectivale sjwa-inflectie

- Twee processen:
 1. Uitbreiding van de sjwa bij adjectieven die voorheen geen sjwa hadden
 2. Weghalen van de sjwa bij determinatoren die voorheen inflecteerden

1. Uitbreiding van sjwa-inflectie op adjectieven

- Stofadjectieven hebben geen inflectionele swja
- Stofadjectieven eindigen in een derivationeel *-en* suffix (< PGm. **-īn*)
- De slot-*n* kan wegvallen in de uitspraak
- Het adjectief ziet eruit als een geïnflecteerd adjectief
 1. Alleen de **goude** wereldbeker telt!!! (CONDIV, Usenet, n_spor12)
 2. met een **goud** rantje (CONDIV, IRC, #caiw_5)
- Ook in ouder materiaal
 1. een' **goude** keeten (17th century, WNT)
 2. Een groenen rok, die met een **goud** boordje belegd was (18th century, WNT)

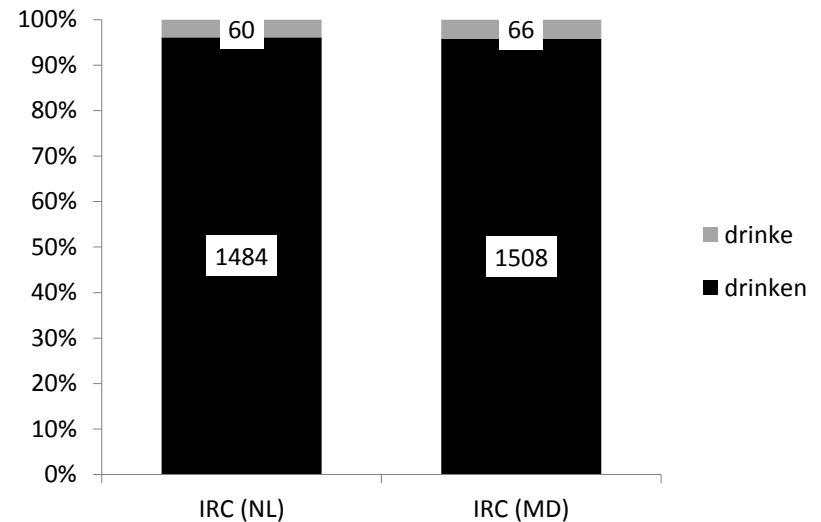
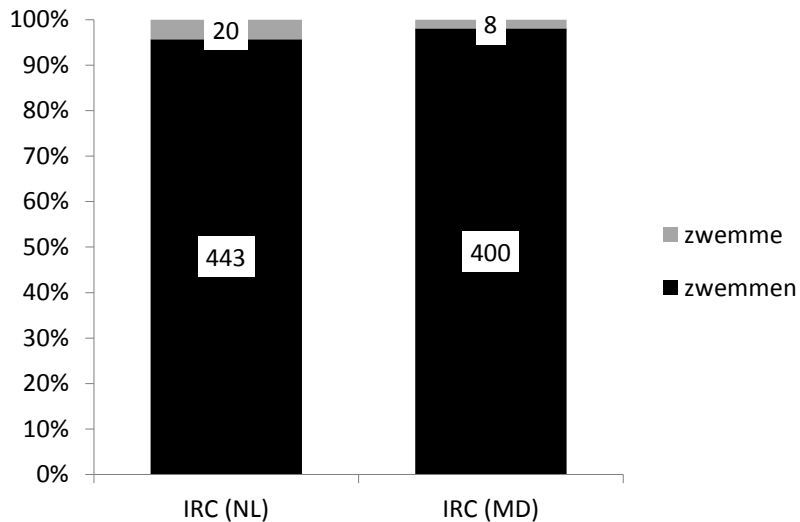
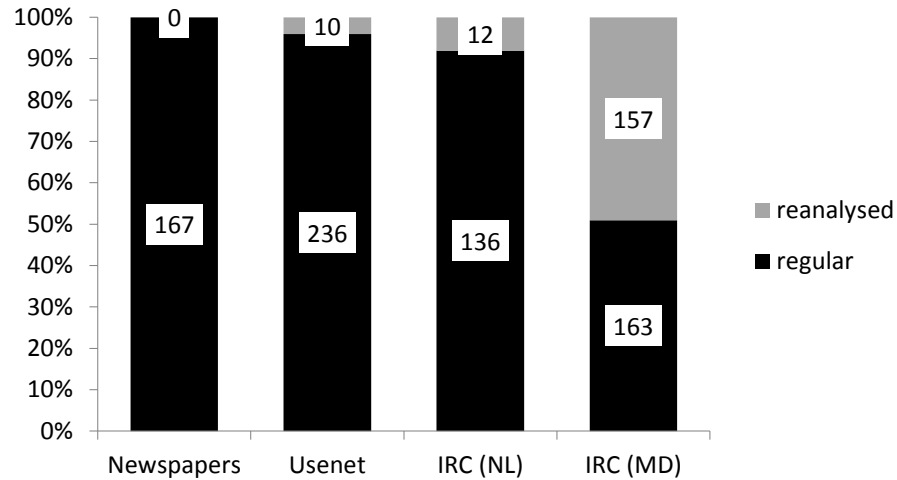
From: Weerman & Van de Velde (2014:122)

■ reanalysed
■ regular

Difference IRC NL vs. MD:
Pearson's Chi-squared test with Yates' continuity
correction = 71.81, $p < 0.0001$, Cramér's $V = 0.40$

1. Uitbreiding van sjwa-inflectie op adjectieven

- Niet toe te schrijven aan geringere aandacht voor spelling in IRC NL vs. MD

1. Uitbreiding van sjwa-inflectie op adjectieven

- Numeralia *honderd* en *duizend*

- Van oorsprong zelfstandige naamwoorden:

<i>Ther</i>	<i>man</i>	<i>ther</i>	<i>giuet</i>	<i>thusent</i>	<i>siluerinero</i>	<i>phenningo</i>
de	man	die	geeft	duizend	zilveren:GEN.PL	penning:GEN.PL

(Old Dutch, ca. 1100, Old Dutch Dictionary, s.v. pennink)

- Verlies van genitief leidde tot heranalyse:

[honderd_{Kern} mensen_{Bepaling(Partitieve Gen.)}] > [honderd_{Bepaling} mensen_{Kern}]

honderd mensen kwamen/kwam naar het feestje

- Bijzondere constructie: meervoudsinflectie op het numerale. Blokkeert de heranalyse:

de honderden supporters in de zaal

- Die constructie wordt geïnterpreteerd als een binominale NP met een enge appositie

- De slot-*n* kan wegvallen in de uitspraak

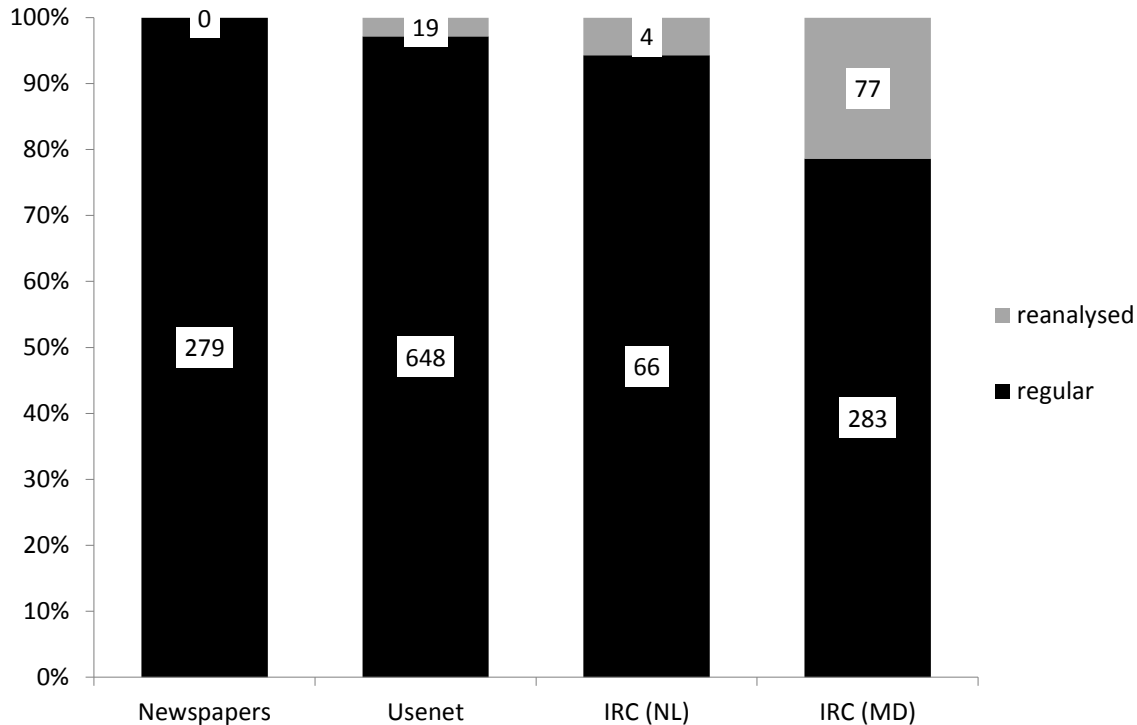
- Het numerale ziet eruit als een geïnflecteerd adjectief:

Radcliffe is een van de duizende kinderen die in Engeland auditie deden (...) (TwNC)

na honderde overhaalingen, broeijingen, meningen (18e eeuw, WNT)

1. Uitbreiding van sjwa-inflectie op adjectieven

- Numeralia *honderd en duizend*

Pearson's Chi-squared test = 147.97, $p < 0.0001$), Cramér's $V = 0.33$)

Verschil IRC NL vs. MD

Pearson's Chi-squared test with Yates' continuity correction = 8.42, $p < 0.01$, Cramér's $V = 0.15$)

Reductie van inflectie op determinatoren

- Verlies van inflectie op possessiefpronomen ('recent'):

uit reden van zijne natuurlijke noodzakelijkheid (19e eeuw, WNT)

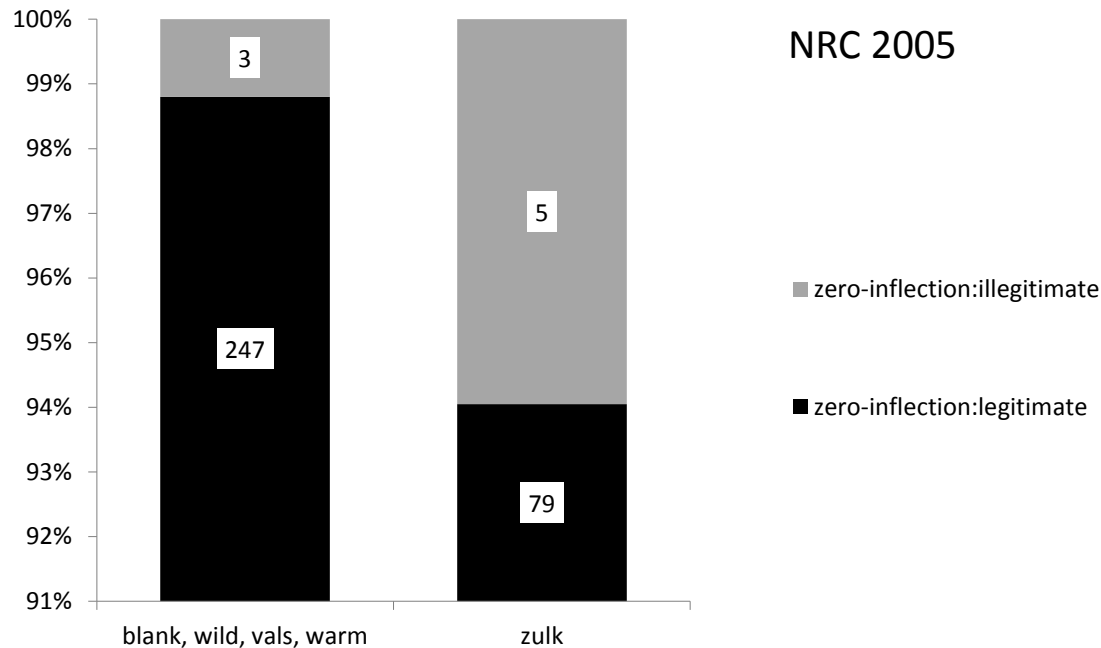
in mijne handen (19e eeuw, WNT)

Reductie van inflectie op determinatoren

- Reductie van inflectie op determinator *zulk*:
 - Maakt een overgang door van adjectief naar determinator (Van de Velde 2009, 2010)
 - Heeft een schizofrene semantiek als het op definietheid aankomt (Duinhoven 1988:128; Ghesquière & Van de Velde 2011:776-780), maar gedraagt zich syntactisch als indefiniete determinator
 - Het gedraagt zich in de standaardtaal zoals normale adjectieven:
 1. Bovendien is de drager van **zulke** kleding op zijn beurt een wandelende reclamezuil (TwNC) [+sg –def –neutr] \Rightarrow -ə
 2. Bij het vervaardigen van **zulke** boeken heeft de kunstenaar alle touwtjes in handen. (TwNC) [–sg –def +neutr] \Rightarrow -ə
 3. **Zulk** onderscheid is voor Haasses werk niet bruikbaar (TwNC) [+sg –def +neutr] \Rightarrow -∅
 - Maar er komen haarscheurtjes in het beton.

Reductie van inflectie op determinatoren

– Haarscheurtjes:

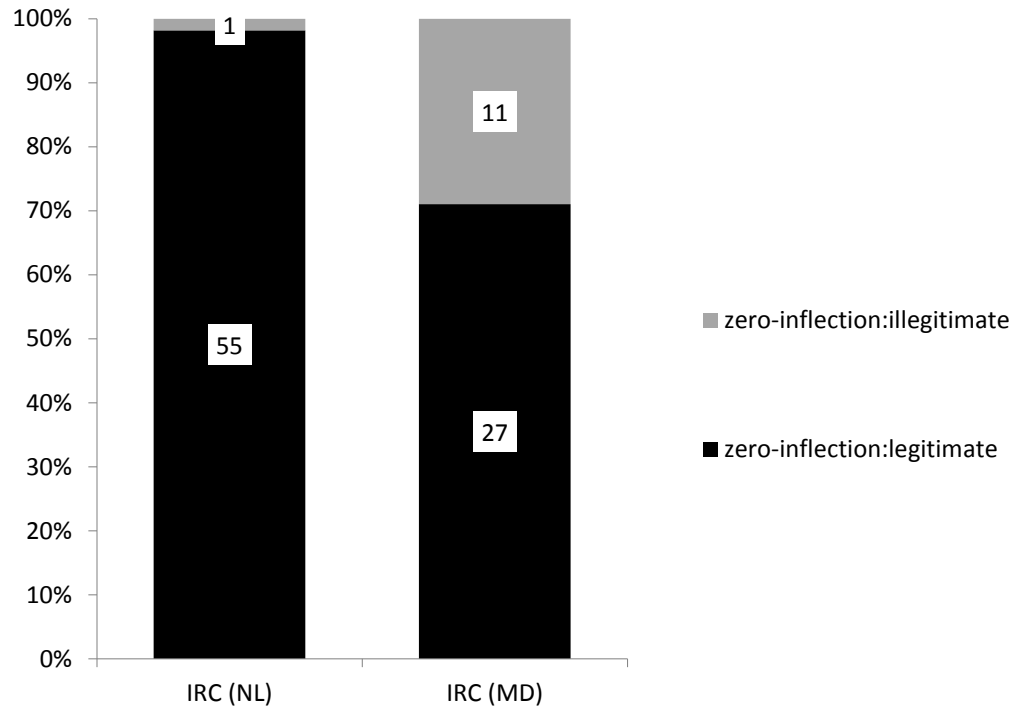

- "Ja, maar je speelt vals" (y-as is bekort).
- Statistisch niettemin significant: Fisher's Exact Test $p < 0.05$, Cramér's $V = 0.14$.

Reductie van inflectie op determinatoren

– Haarscheurtjes:

1. *Met zulk vage uitspraken (MOROCCORP)*

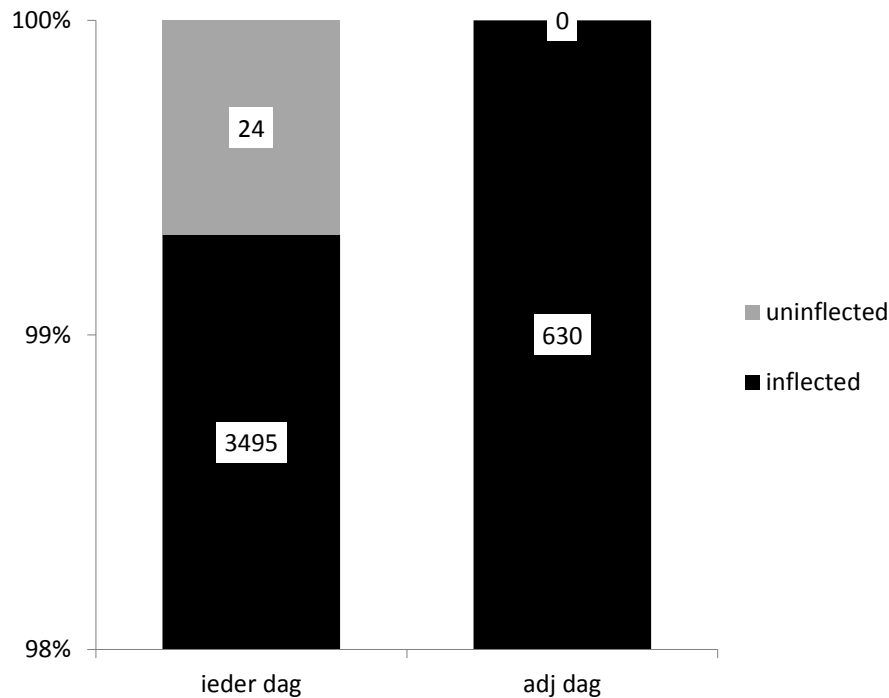
Fisher's Exact Test $p < 0.001$, Cramér's $V = 0.40$

Reductie van inflectie op determinatoren

- Reductie van inflectie op determinatoren *ieder(e)*, *elk(e)*:
 - Zijn definitief
 - Maar zijn niet-verboden in [+sg +neutr]-contexten. M.a.w.: ze zijn niet gevoelig voor het definitiefheidsfeature
 - Haarscheurtjes: illegitiem ongefleeteerde vormen in krantenmateriaal:
 1. Daarom belt zij hem **ieder** dag op (TwNC)
 2. **Elk** stijging van enige betekenis wordt in de kiem gesmoord (TwNC)
 3. de manier waarop zijn skelet bij **ieder** aanraking aggressief fel oplicht (TwNC)
 4. in **elk** inleiding esthetica (TwNC)
 - Zijn dit niet gewoon tikfoutjes?

Reductie van inflectie op determinatoren

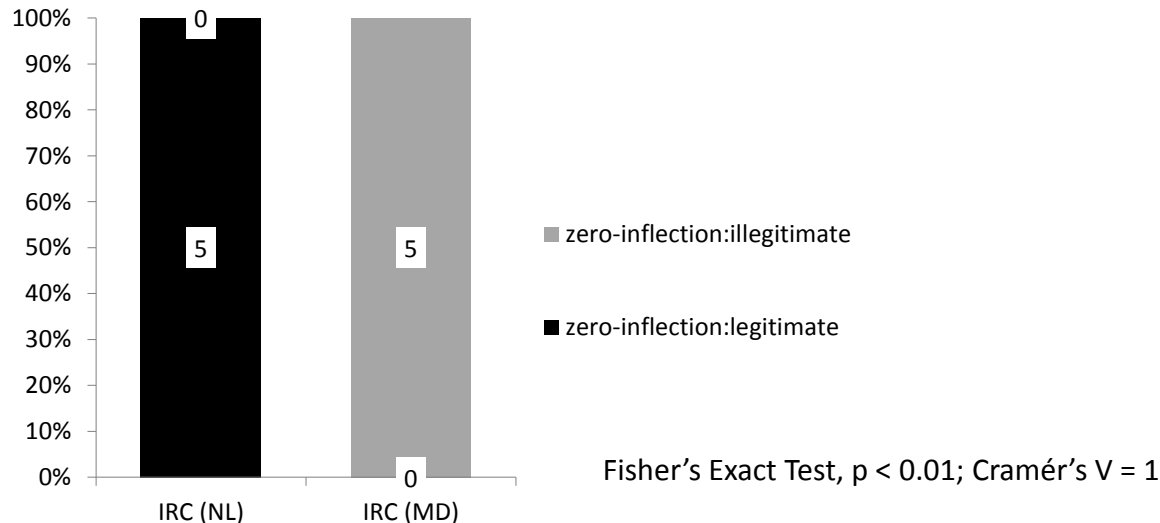
- Zijn dit niet gewoon tikfoutjes?
- Bij (*nieuwe/bepaalde/vermoeiende*) dag gaat het altijd goed

- Ja, maar je hebt weer zo'n afgeknepen y-as
- Fisher's Exact Test, $p < 0.05$; Cramér's $V = 0.03$.

Reductie van inflectie op determinatoren

- Reductie van inflectie op determinatoren *sommig(e)*:
 - Gedraagt zich zoals *ieder(e)* en *elk(e)*:
 - Onverbogen in [+sg +neutr]-contexten. M.a.w.: niet gevoelig voor het definitieidsfeature
 - Maar: dat soort contexten komt nauwelijks voor, omdat *sommige* bijna altijd voor [-sg] nomina staat.
 - Uitzondering: niet-telbare nomina
 1. Sommige kantoorpersoneel mag niet bij de ramen zitten (...) (TwNC)
 - Haarscheurtjes: illegitiem ongefleeteerde vormen in IRC:

Bijkomende argumenten

- Kwantoren *veel/weinig*: speciaal geval, maar gemotiveerd, zie Weerman & Van de Velde (2014:136-140)
- Anaforische adjectieven *bedoeld, voornoemd*, zie Van de Velde (2011) en Weerman & Van de Velde (2014:140-141)
- Wanneer adjectieven 'onterecht' ongeïnflecteerd zijn, wordt soms een 'adverbiale' lezing afgedwongen:
 1. een groot pianospeler
 2. uw geldig vervoerbewijs (Blom 1994)
- Wanneer adverbia gebruikt worden als adjectieven, krijgen ze inflectie (Diepeveen & Van de Velde 2010, Diepeveen 2012):
 3. een grofwegge onderverdeling

En wat met... ?

- Kwantoren *meer, genoeg, zat*
 - Inflecteren niet
 - Geen probleem, want ze zitten in de determinatorkavel
- Kwantoren *voldoende*
 - Die heeft kennelijk een flexie-e
 - De sjwa is bevroren (recente innovatie):
 - 1) In de twee wolspinnerijen was ook nu **voldoend** werk (WNT, a°1871)
 - 2) Vooral dan is dit toevoederen noodig als den paarden niet **voldoend** groenvoeder kan gegeven worden of als zij in de weide moeten, die gewoonlijk niet zeer ruim is (WNT, a° 1886)
- Kwantoren: *ontelbaar, oneidig, talloos*
 - Oorspronkelijk adjectieven, maar nu ook gebruikt als numeralia
 - Ze kunnen hun inflectie afschudden:
 - 3) Overal waar we optreden, word ik **ontelbaar** keren gevraagd een workshop te geven (TwNC)
 - 4) Door het copieren van computer-informatie kan zo'n wis-commando zich verspreiden over **ontelbaar** computers en floppy's. (INL38M)
 - 5) Dit betekent dat er maar 1 werkelijkheid is met **oneindig** mogelijkheden
 - 6) met **talloos** terrasvormig aangelegde rijen

Conclusies

- Genusverlies

- Differentiële snelheid: Z-Ndl. < N-Ndl. < Etn. Ndl.
- Hersemantisering Z-Ndl. < N-Ndl. (< Etn. Ndl. ??)
voordat die Marokko bereikt die kaas.. is het yoghurt geworden in 6e stadium
(MOROCCORP)
- Hersemantisering wordt tegengewerkt door overgeneralisering van *de*

- Domino-effect:

- Adjectiefinflectie: Z-Ndl. < N-Ndl. < Etn. Ndl.
- Hersemantisering: Z-Ndl. < N-Ndl. < Etn. Ndl.
- Determinatorinflectie: Z-Ndl. < N-Ndl. < Etn. Ndl.
- Wat is de chronologische volgorde?

"In fact, the morphological simplification of determiners and demonstratives seems to expedite the loss of grammatical gender (De Vogelaer & De Sutter 2010)." (Semplicini 2012:174)